

Wikipedia i Wikimedia w Polsce

Do rozwoju Internetu w Polsce znacznie przyczyniły się uczelnie wyższe. Za datę otwierającą historię polskiego Internetu przyjmuje się 17 sierpnia 1991 roku. W tym dniu z Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie działała NASK – Naukowa i Akademicka Sieć Naukowa, został wysłany pierwszy e-mail, który dotarł do uniwersytetu w Kopenhadze. Pełny dostęp do globalnej sieci nastąpił 20 grudnia 1991 roku, kiedy to Stany Zjednoczone zniosły ograniczenia w łączności z Polski. Przez kilka pierwszych lat Internet w Polsce był prawie wyłącznie siecią akademicką, a korzystanie z niego ograniczało się do wymiany e-maili i uczestnictwa w listach dyskusyjnych. Domena .pl została zarejestrowana przed podłączeniem Polski do Internetu. Nastąpiło to w 1990 roku. Pierwsza polska strona internetowa została utworzona trzy lata później, a pierwszy komercyjny portal internetowy, Wirtualna Polska wystartował w 1995 roku.

Dzisiaj Internet jest najszybciej rozwijającym się medium w Polsce. Z najnowszych danych wynika, że penetracja Internetu wciąż przekracza 50 proc. Na początku 2010 roku, aż 72,3 proc. ankietowanych przez Millward Brown SMG/KRC deklaroowało, że korzysta z sieci codziennie lub prawie codziennie, a 19,1 proc. kilka razy w tygodniu. Jeśli chodzi o długość użytkowania łącza internetowego najczęściej badanych przyznało, że korzysta z niego powyżej 5 lat(41,3 proc.) oraz od 3 do 5 lat(26,7 proc.). Do podstawowych miejsc korzystania z Internetu należy dom dla 93,5 proc. ankietowanych i praca dla 20,1 proc. Nie ma większych różnic jeżeli chodzi o płeć polskich internautów, połowę z nich stanowią kobiety, połowę mężczyźni. Pod względem wieku najczęściej osób korzystających mieści się w przedziale 25-39 lat(38 proc.), tuż za nimi mieszczą się osoby od 15 do 24 lat(30 proc.). Zastanawiającym jest fakt, że tylko 4 proc. ankietowanych jest powyżej 60 lat. Wynika z tego dobitnie, że Internet w Polsce cały czas jest domeną przede wszystkim ludzi młodych. Jeśli brać pod uwagę wykształcenie, najliczniejszą grupę stanowią osoby z wykształceniem średnim(40 proc.), internautów z tytułem magistra lub wyższym jest tylko 25 %, z wykształceniem podstawowym 18 proc., a zasadniczym 16 proc. W rankingu portali internetowych według spontanicznej znajomości pierwsze miejsce zajmuje Google, które w badanym okresie zostało wskazane aż przez 62,3 proc respondentów.

Za nim niezmiennie znajduje się Allegro z 54,6 proc. wskazań, a na trzecim miejscu uplasował się Onet.pl z 47,3 proc. wskazań. Dalsze miejsca zajmują odpowiednio Nasza-klasa.pl(42,5 proc.), WP.pl(39 proc.). Warto zwrócić uwagę na fakt, że najpopularniejsza internetowa encyklopedia - Wikipedia znajduje się dopiero na siódmym miejscu z 11 proc. wskazań. Na ostatniej pozycji znalazł się portal operatora komórkowego Orange z 5,3 proc. wskazań. Biorąc pod uwagę odwiedzone strony internetowe w ciągu miesiąca, kolejny raz na pierwszym miejscu znajduje się Google z 89,8 proc., a na trzecim Nasza-klasa.pl z 57,9 procent. Wikipedia w tym zestawieniu zajmuje pozycję szóstą z 36,7 proc. wskazań.

Wikipedia to encyklopedia internetowa, którą edytować może każdy. Jest to wielojęzyczny i wielonarodowy projekt o zasięgu globalnym. Od strony technicznej i prawnej Wikipedia jest obecnie prowadzona przez Wikimedia Foundation Inc. amerykańską instytucję pozarządową typu non-profit, założoną w 2003 roku – dwa lata po powstaniu samej Wikipedii. Polskojęzyczna Wikipedia liczy obecnie ponad 700 000 artykułów i jest największą polską encyklopedią . Swoją objętością przekracza nawet Wielką Encyklopedię PWN.

Twórcy polskojęzycznej Wikipedii założyli własną organizację Stowarzyszenie Wikimedia Polska, które jest oficjalnym partnerem Wikimedia Foundation w Polsce. Inicjatywa założenia stowarzyszenia wyszła od 26-osobowej grupy uczestników zlotu Wikimedia Polska 2005, który odbył się w Krakowie 14 sierpnia 2005 roku. Stowarzyszenie zostało zarejestrowane 15 listopada 2005 w Sądzie Rejonowym Łódź-Śródmieście. Wikimedia Polska jest organizacją pomocniczą – nie prowadzi ani nie zarządza Wikipedią.

Zajmuje się gromadzeniem środków na organizację rozmaitych działań promocyjno-społecznościowych w rodzaju konferencji, warsztatów, drukowania i dystrybucji materiałów promocyjnych, utrzymuje też serwer pomocniczy oraz biuro prasowe i prawne. Wikimedia Polska prowadzi też działania promocyjno-wspierające dla Wikipedii w języku kaszubskim i śląskim. Stowarzyszenie Wikimedia Polska ma od 2007 r. status organizacji pożytku publicznego, dzięki temu może się starać o 1 proc. podatku od każdego polskiego podatnika. W taki sposób na konto Stowarzyszenia wpłynęło w ostatnim roku 300 000 złotych. Stowarzyszenie Wikimedia Polska jest instytucją pomocniczą w stosunku do projektów prowadzonych przez Fundację Wikimedia, która łączy społeczności polskojęzycznych projektów Wikimedia z Fundacją. Stowarzyszenie stara się reprezentować interesy społeczności polskojęzycznych projektów w Fundacji.

Wikimedia Foundation zapewne jedynie środki na utrzymanie serwerów i zapewnia opiekę prawną, nie wtrąca się jednak bezpośrednio w działania społeczności prowadzonych przez siebie projektów. Obok Wikipedii powstały też projekty siostrzane prowadzone na podobnych zasadach – Wikisłownik, Wikibooks, Wikiźródła, Wikinews i Wikimedia Commons. Ten ostatni projekt jest repozytorium plików multimedialnych (zdjęć, filmów, grafik wektorowych), który zawiera ich już obecnie ponad 5 milionów. Wszystkie projekty Wikimedia działają w oparciu o wolne licencje – umożliwiające w nieskrępowany sposób korzystanie z zawartych zasobów – nie tylko ich czytanie, ale także wtórne wykorzystywanie – np.: w podręcznikach szkolnych i innych materiałach edukacyjnych zgodnie z duchem Ruchu Otwartej Edukacji.

Twórcami treści Wikipedii jest zmienna grupa edytorów wolontariuszy, którzy tworzą samorządną i samoorganizującą się społeczność rządzącą się ustalonymi w procesie dyskusji i głosowań zasadami. Jest ona, podobnie jak inne projekty Wikimedii oparta na technologii „wiki”, a właściwie *wiki wiki* (wyraz z języka hawajskiego oznaczający „bardzo szybko”). Nazwa ta określa rodzaj stron internetowych, które można tworzyć, edytować i zmieniać przy użyciu dowolnej przeglądarki internetowej, a także oprogramowania, umożliwiającego wspólną pracę wielu użytkowników przy tworzeniu zawartości tych stron.

Serwisy oparte na mechanizmie „wiki” cechują się prostotą w zakresie tworzenia i aktualizacji stron internetowych, sposobu ich formatowania, dodawania linków do zasobów wewnętrznych i zewnętrznych oraz możliwości współpracy wielu użytkowników przy tworzeniu stron. W ramach Wikipedii działają także projekty siostrzane, takie jak Wikinews (serwis informacyjny, w którym każdy może dodawać i redagować wiadomości), Wikisłownik (projekt mający na celu stworzenie polskojęzycznego słownika dla wszystkich języków świata) czy Wikibooks (zbiór otwartych do edycji treści podręczników szkolnych, akademickich lub poradników), a także Wikiźródła (serwis zawierający oryginalne, uprzednio publikowane teksty innych autorów, dokumenty historyczne, tablice matematyczne, dane statystyczne, bibliografie autorów tekstów zamieszczonych w Wikipedii czy wzory dokumentów urzędowych). Wikipedia jest najbardziej spektakularnym przejawem fenomenu Wiki.

Oprócz lokalnych edycji ogólnej encyklopedii na całym świecie powstają setki mniejszych projektów gromadzących wiedzę specjalistyczną. Na przykład fani programu Muppet Show stworzyli Muppet Wiki, która zgromadziła ponad 10 tys. haseł o wszystkich aspektach życia sympatycznych kukiełek. To jednak nie wszystko. Zgodnie z regułami można zgromadzoną wiedzę kopiować i wklejać do innych projektów, np. do głównej encyklopedii. Można też tłumaczyć hasła na inne języki. Treść Wikipedii udostępniana jest w oparciu o licencję GNU Free Documentation Licence, dzięki której możliwe jest kopiowanie, rozpowszechnianie i modyfikacja treści Wikipedii. Oznacza to, że artykuły są dostępne na zasadach *open Skurce* i mogą być używane przez każdego przy jednoczesnym przestrzeganiu praw autorskich.

Wikipedia umożliwia użytkownikom wyszukiwanie informacji na różne sposoby. Szukane hasło można wpisać w wyszukiwarkę umieszczoną na stronie Wikipedii. Jest to przyspieszenie procesu z jakim mamy do czynienia wertując encyklopedię, w celu odnalezienia pożądanego hasła. Wikipedia proponuje także inne, bardziej różnorodne możliwości poszukiwania wiadomości.

Na stronie głównej Wikipedii znajduje się katalog dziedzin wiedzy (np. nauki humanistyczne), w którym znajdują się ułożone tematycznie artykuły z poszczególnych dyscyplin naukowych. Ponadto użytkownik encyklopedii może skorzystać z alfabetycznego indeksu haseł, kategorii i biografii. Do używania Wikipedii zachęcić mają również informacje na stronie głównej pogrupowane w pięciu kategoriach: *aktualności* (najważniejsze informacje z ostatniego tygodnia), *wybrane rocznice*, *artykuł na medal* (najlepszy artykuł tygodnia wybrany przez internautów), *grafika na medal* (najlepsza ilustracja tygodnia) i *czy wiesz, że...* (zawiera odnośniki do mało znanych i odkrywczych informacji). Bardzo ważnym i innowacyjnym elementem technologii „Wiki” jest to, iż jej twórcą może być każdy użytkownik, nie ma bowiem określonych warunków uczestnictwa w projekcie, dotyczących osiągnięć czy też wykształcenia.

Wikipedia gromadzi ogół ludzi o szeroko pojętych zainteresowaniach „encyklopedycznych” i dzięki mechanizmowi wzajemnej kontroli tworzy ducha wspólnoty. Każdy zarejestrowany użytkownik Wikipedii posiada tworzoną automatycznie stronę internetową, na której umieszcza informacje na temat swojego wykształcenia, zainteresowań, poważniejszych edycji czy ulubionych stron internetowych. Członkowie społeczności Wikipedii mogą dzielić się merytorycznymi uwagami na stronach dyskusyjnych poszczególnych artykułów, a także porozmawiać na dowolne tematy za pośrednictwem *Kawiarenki pod Wesołym Encyklopedystą*. Zdecydowana większość polskich wikipedystów legitymuje się wykształceniem wyższym (58 proc.), 12 proc. stanowią osoby z tytułem doktora nauk, 8 proc. posiada skończone studia podyplomowe, a 6 proc. licencjackie. Profesorowie stanowią tylko 2 proc. twórczych. 86 proc. polskich twórców Wikipedii urodziło się pomiędzy rokiem 1972 a 1993.

Czynne uczestnictwo w projekcie umożliwia fakt, iż od strony technicznej edytowanie artykułów jest bardzo proste i nie wymaga zaawansowanej wiedzy technicznej. Można kliknąć w jedną z czterech zakładek znajdujących się w górnej części każdego artykułu lub też w link „edytuj” kończący artykuł lub jego podrozdziały. Pod względem struktury, każdy artykuł w Wikipedii zaczyna się od wyfuszowanego tytułu, po którym następuje zwarty akapit, zawierający zwięzłą definicję oraz streszczenie najważniejszych informacji. Nawigację wewnątrz artykułu ułatwia interaktywny spis treści, którego poszczególne punkty odsyłają do zwiększającego przejrzystość tekstu podtytułów. Po głównej części artykułu następuje miejsce na bibliografię, zawierającą tytuły książek czy artykułów naukowych, a także adresy stron WWW, z których korzystało się podczas pisania artykułu. Wewnątrz tego spisu źródeł wyróżnić można trzy rodzaje linków: wewnętrzne(odsyłają do innych artykułów w polskiej Wikipedii), *interwiki*(odnośniki do artykułów w Wikipediach obcojęzycznych) i zewnętrzne(wybór zasobów internetowych poza projektem Wiki). Pod względem doboru tematów w Wikipedii nie obowiązują żadne ograniczenia. Walczy ona ze stereotypem lakonicznych i krótkich haseł, obowiązujących w tradycyjnych wydaniach encyklopedycznych. W Wikipedii można zamieszczać można hasła niezwykle obszerne, przypominające eseje. Nie każdy jednak artykuł musi szczegółowo opisywać wybrany problem. Zdarzają się hasła bardzo krótkie, jednak cały czas są one gotowe do rozwinięcia.

Hasło od momentu napisania należy do domeny publicznej i może być poprawiane i uzupełniane przez inne osoby. Współautorstwo widoczne jest jedynie w historii hasła. Każdy wikipedysta jest nie tylko potencjalnym autorem lub współautorem artykułów składających się na wolną encyklopedię, ale staje się również współodpowiedzialny za utrzymanie wysokiego poziomu merytorycznego haseł i jest zobligowany do działalności edytorskiej. Zarejestrowany użytkownik może także obserwować i kontrolować edycje swoich artykułów, śledzić ich losy. Wikipedyści obserwują także listę zmian, jakie pojawiły się w edytowanych artykułach. Wykaz taki zapobiega tak zwanym wandalizmom(świadome wstawianie błędnych informacji). Najśłynniejszym wandalizmem w historii polskiej Wikipedii była sprawa Henryka Batuty. Postać żydowskiego komunisty została całkowicie zmyślona przez grupę internautów, a hasło jej poświęcone przetrwało w Wikipedii aż 15 miesięcy (listopad

2004 – luty 2006). W tym czasie hasło skopiowali autorzy innych stron internetowych i dziś wyszukiwarka Google wylicza 115 miejsc w sieci, w których pojawia się fikcyjny rewolucjonista. Biogram skopiowali m.in. autorzy niesławnej "listy Żydów i osób pochodzenia żydowskiego" znajdującej się na portalu *polonica.net*, którzy umieścili Batutę obok największych znakomitości w kraju, a nawet dopisali od siebie, że "mordował katolików". Do likwidacji skutków wandalizmu stosuje się rewerty przywracające artykuł do wcześniejszych wersji. Formalny system recenzji i korekty zastępuje w Wikipedii naturalny system wzajemnego poprawiania swoich tekstów. Ogromna liczba artykułów, które są dodawane do Wikipedii każdego dnia, może być jednak przyczyną niskiego stopnia poprawności niektórych z nich. Na wielu uczelniach cytowanie Wikipedii w bibliografii automatycznie obniża zarówno poziom, jak i ocenę pracy.

Według badań profesora Macieja Jędrzejki z Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie w 2009 roku 54 proc. studentów uczelni publicznych i 72 proc. niepublicznych przyznało, że pisząc pracę magisterską lub licencjacką korzystało głównie z Wikipedii. Staje się ona jednym z filarów polskiej edukacji. Zacytowane wyżej wyniki badań opisują co prawda zachowania studentów, ale z dużą dozą pewności można uznać, że podobnie – jeśli nie gorzej – jest w gimnazjach i liceach. Jako niezbędny element systemu kształcenia Wikipedia udostępnia za darmo treści, które w prosty sposób mogą być przetworzone na niezliczone pseudoprace dyplomowe i zaliczeniowe. Według prof. Jędrzejki Wikipedia to najmniej skomplikowane źródło informacji naukowych. Najgłośniejszym przypadkiem już nie korzystania, ale splagiatowania artykułów znajdujących się w Wikipedii stała się sprawa prof. Aldony Kameli-Sowińskiej, minister finansów w rządzie Jerzego Buzka, która w swojej pracy o społeczeństwie informacyjnym użyła informacji znajdujących się w Wikipedii, za co została pozwana sędownie.

Bibliografia:

Bendyk E., *Wiek Wiki*, „Polityka 2006”, nr 44, s. 74-75

Godlewski K., *Jak komunista Batuta katolików mordował*, „Gazeta Wyborcza”,
2006.02.06

Kurczewski J.(red.), *E-seje z socjologii Internetu*, Warszawa 2006

Wrycza J., *Wikipedia - hipertekstowa sieć wiedzy czy przyszłość galaktyki Gutenberga*,
w: Sokołowski M.(red), „Definiowanie McLuhana: media a perspektywy rozwoju
rzeczywistości wirtualnej”. Olsztyn 2006

Linki:

<http://manager.money.pl/news/artukul/to;juz;17;lat;zobacz;historie;internetu;w;polsce,130,0,408706.html> 05.07.10

<http://pcarena.pl/articles/show/80785/Historia-polskiego-Internetu.html> 05.07.10

<http://www.firma.egospodarka.pl/53802.Internet-w-Polsce-II-IV-2010,1,39,1.html>
05.07.10

<http://www.wsp.krakow.pl/papers/papers.html> 05.07.10

<http://www.wsp.krakow.pl/papers/trzebinia.html> 05.07.10

<http://www.webstop.pl/2008/07/01/wikipedia-na-mapach-google-maps-niestety-w-polsce-na-razie-symbolicznie> 5.07.10

<http://www.tvn24.pl/12690,1648614,0,1,magisterka-z-wikipedii,wiadomosc.html>
05.07.10

<http://www.ing.uni.wroc.pl/~rnied/Wikipedia.html> 05.07.10

<http://historiaimedia.org/2010/03/24/wikipedia-jako-filar-edukacji-w-polsce/> 05.07.10

<http://historiaimedia.org/2010/04/18/encyklopedia-dla-plagiatorow> 05.07.10

<http://www.webaudit.pl/blog/wp-content/Wikipedia-Sulejowek.pdf> 05.07.10

http://www.magdalenaszpunar.com/_publikacje/2008/Wikipedia_zbiorowa_madrosz_czy_kolektywna_glupota.pdf 05.07.10

http://www.ebib.info/2006/73/hofmokl_tarkowski.php 05.07.10

<http://5wladza.eu/?p=694> 05.10.07

<http://webhosting.pl/Wyrok.sadu.Wikimedia.Polska.nie.odpowiada.za.tresc.hasel.w.Wikipedii> 06.07.10

<http://www.heise-online.pl/open/news/item/Stowarzyszenie-Wikimedia-Polska-pozyskalo-300-tysiecy-zlotych-899098.html> 06.07.10

<http://histmag.org/?id=2217> 06.07.10

<http://prawo.vagla.pl/node/7565> 06.07.10

<http://digitalscholarship.wordpress.com/2008/09/01/is-wikipedia-becoming-a-respectable-academic-source/> 06.07.10